

mediebillede totalt, og denne skæve dækning er i mine øjne et slet skjult politisk forsøg på at sparke forbruget i vejret og holde de økonomiske hjul kørende. De to ferieuger, der blev indført for nogle år siden, kaldes således *jinzhou*, gyldne uger, og har åbenlyst til hensigt at stimulere forbruget. Fra at være asketiske politiske subjekter konstruerer staten nu de kinesiske borger som apolitiske forbrugere. Der er i de seneste år udkommet en del antropologi om konsumtion i Kina, og mens det så afgjort er væsentligt med et korrektiv til det statsautoriserede billede af kineserne som apolitiske, sorgløse shoppere, bidrager emnevalget i sig selv til yderligere at skjule de kinesiske borgere, som er klemt i en sine steder meget brutal markedsøkonomi. De tiggere, der sporadisk dukker op i Gillettes tekst, har antagelig ringe frihed til at definere sig selv gennem konsumtion, og selv for de velståendes vedkommende er det lidt svært at se, hvordan forbrug skulle være så fantastisk frigørende. Gillette beskriver således en frøken Xue, der klagede til butikken over en snavset brudekjole, med disse næsten messianiske undertoner: „[...]“, hendes historie afslører en forbrugerbevidsthed som var ny for den post-maoistiske æra. Xues bestræbelser markerer en vigtig transformation i den kinesiske økonomi og de kinesiske borgers magt“ (s. 204). Tja, nu kan de, der har råd, leje pompøse brudeskrud, se Dallas, drikke NesCafé og dertil lukke munden på sig selv med en håndfuld M&Ms. Til lykke med det. Vi går en lys fremtid i møde.

Efter således at have dryppet lidt malurt i bægeret, vil jeg imidlertid ikke tøve med at anbefale bogen som en velskrevet og informativ etnografi.

Mikkel Bunkenborg
*BA i antropologi, stud.mag. i kinesisk
Peking Universitet*

Claus Oreskov (red.): Tundraens og tajgaens folk. En antropologisk, religions-sociologisk, folkloristisk og biologisk fremstilling af de russiske urfolks situation i dag. København: INFONOR 2002. 127 sider, ill. ISBN 77-988919-0-1. Pris: 190 kr.

Tundraens og tajgaens folk er et godt eksempel på en interdisciplinær artikelsamling, som giver en på en gang bred, men også kortfattet, introduktion til de postsocialistiske for-

andring-er blandt urfolk i Ruslands nordlige egne samt det fjerne Østen. Bogen består af 10 artikler, der helt konkret omhandler komierne, samerne, nanajerne, ultjerne, vepserne, evenerne, hanterne, og både de europæiske og sibiriske grupper af nenetserne. Betegnelsen „urfolk“ som angives i bogens titel er ikke entydig, idet bogens fokus er ret bred, og en række artikler behandler etniske grupper, f.eks. komierne og vepserne, som hverken har en officiel nationalpolitisk status som urfolk i Rusland eller definerer sig selv som „indfødte“. Det kan nemlig diskuteres, om selve denne status som „urfolk“ er et kendetegn for den postsocialistiske tid og de nye politiske forestillinger både i den lokale og internationale sammenhæng og derfor er et interessant fænomen i sig selv. Med undtagelsen af vepserne, som ikke adskiller sig fra russerne erhvervs- og religionsmæssigt, er det fælles for alle de etniske grupper, der er behandlet i artikelsamlingen, at de beskæftiger sig med de traditionelle erhvervsformer – fiskeri, jagt og rendrift. Selvom etnicitet tilsyneladende er et nøgleord, synes etnicitet dog at spille en mindre rolle end erhverv. I det hele taget dokumenterer artiklerne mangfoldigheden af de økonomiske og kulturelle tilpasningsstrategier og relationer mellem økologiske forhold og befolkningens livssituation. Det generelle budskab lyder ret bekendt – urfolks identitet og overlevelses-evner som folkeslag er først og fremmest tæt forbundet med jord og traditionel levevis.

Flere artikler i samlingen (af Stammler, Habeck, Forbes, og Chermnykh) beskriver de negative påvirkninger fra gas- og olieindustri på økologiske, biologiske og demografiske parametre samt diskuterer omvæltninger, der er sket og finder sted inden for selve industrien. Den nyeste forskning på området viser også, at „det traditionelle“ ikke skal og ikke kan reduceres til en enkelt faktor, nemlig „tradition“. Næsten alle artikler inkluderer en kort gennemgang af de pågældende etniske gruppers historie, men de forfatternes vurderinger af den sovjetiske periode i urfolkenes liv fremstår næsten ens, eftersom urfolkenes varierende forholdene sig til Sovjetmagten underspilles, og Sovejtmagtens indflydelse gøres entydig. Det er forskernes meget forskellige måde at gribe samtidens identitetsproblematik an på og deres kontroversielle konklusioner, der gør læsning af samlingen spændende og fremprovokerer flere spørgsmål til videre diskussion. Den finske forsker, Juha Pentikäinen, giver

en rig beskrivelse af shamanistiske ritualer og folklore i en fjern hantisk lejr, der dokumenterer tilstedeværelsen af en vital praksis. Hun betragter shamanisme som et udtryk for nordisk identitet og ser shamanismen som et grundlag for både de etniske og politiske følelser. Ud fra denne betragtning forekommer hendes påstand om, at en nordisk identitet deles af de bosiddende i større byer, som „er blevet urbaniseret og fremmedgjorte for deres gamle kultur i deres komfortable lejligheder“, ret uklarer. Dog skal det nævnes, at Pentikäinens artikel er den ældste, den er fra 1990, og den er nok påvirket af stemningen fra denne sidste, turbulente og forvirrede periode i Sovjet-unionens historie.

Den anden finske forsker repræsenteret i samlingen, Jukka Pennanen, opererer i sin undersøgelse af samernes, komiernes, og nenetsernes etnicitet på Kolahalvøen med et mere nuanceret etnicitetsbegreb, som hun selv kalder „det mangfoldige etnicitetsbegreb“. Hun foretager en detaljeret gennemgang af de gensidige påvirkninger mellem materiel kultur og erhvervskulturer i de multi-etniske fællesskaber på Kolahalvøen. Ligesom Pentikäinen rejser Pennanen spørgsmålet om en ny „overfolkelig“ identitet, „hvis fællesnævner er den nordlige levevis“. Pennanen kommer med interessante beskrivelser af den vestlige indsats for at styrke Ruslands urfolks etniske selvforståelse. I det lokale samfund drejer „globalisering“ sig ikke kun om en nationalpolitisk bevægelse, som for eksempel stiftelse af en lokal sameforening og samernes deltagelse i internationalt samarbejde, men bliver også manifesteret i et forsøg på at revitalisere shamanisme ved hjælp af et shamankursus under ledelse af en dansk shamanguru, Jonathan.

Globalisering er heller ikke et tomt ord for de fjerntlevende nenetsiske renhyrder fra Jamalhalvøen. Den tyske forsker Florian Stammler sammenligner privat handel med panty (rensdyrhorn) i det nuværende Jamal med pelshandlen i zartiden. Hans konklusion er, at den private handel ikke giver renhyrderne den samme følelse af tillid og stabilitet, som de havde i forhold til statsbrugene og til olie- og gasarbejderne. Både Stammler og den anden tyske bidragsyder, Otto Habek, fremhæver de positive sider ved renhyrdernes og oliearbejdernes interaktion, som ofte undervurderes af den „falske“ politiske korrekthed i de vestlige medier. Regelmæssig handel, „en hinanden-oplevelse“ og til tider „en med hinan-

den-oplevelse“ har hos denne fjerntboende del af befolkningen skabt en vedvarende opfattelse af dem selv som en ligeværdig partner i det multikulturelle samfund. Stammler benytter en relativt ny repræsentationsstrategi inden for de etnografiske studier af Ruslands urfolk, der simultant analyserer og sammenligner den postsovjetske sociale påvirkning på og responsen fra både de indfødte renhyrder og de industrielle arbejdere. Det er med andre ord påvist, hvordan forskellige etniske grupper og forskellige erhvervsgrupper til sammen udgør et enkelt socialt felt.

Fokus på de kulturelle aspekter finder man i diskussionen af vepsernes nationale identitet hos den estiske forsker Kristi Salve og i den russiske antropolog Nina Meschtybs analyse af nanajernes og uljernes egen opfattelse af den etniske faktor. Begge forskere undersøger hvordan „vi“-kategorien bliver udtrykt af de pågældende folkeslag. Vepserne omtaler sig selv som „vepsisktalende russere“, og kirkegården er for dem en vigtig forenende faktor og er med til at bevare deres identitet. I modsætning til vepserne udtrykker nanajerne, selv de, der er russisktalende og delvis russiskfødte, deres „vi“-følelser i „dialogattituden til naturen“. Det er evnen til at se og føle de usynlige, transcendentale subjekter som ånder og stedets herrer, der for eksempel adskiller en nanaj fra hans russiske far.

Alle bidragsydere er bekymrede over de sociale og økonomiske problemer, som Ruslands urfolk deler med resten af befolkningen, og man lades tilbage med en fornemmelse af, at den udtjente metafor om „de uddøende“ urfolk skal udryddes. Som vepsernes etnografi viser, kan selv døden være en forenende og skabende kulturel faktor.

Samlingen slutter med en kort redegørelse for et originalt bistandsprojekt gennemført af den danske organisation INFONOR i samarbejde med evenerne på Kamchatka, og det bekræftes, at små ikke-standard-projekter kan have stor betydning for den lokale befolkning.

Bogen er velforsynet med billeder, kort, statistikker og diagrammer. Den præsenterer professionel forskning, men er fri for jargon og er veltilpasset til alle interesserede grupper. Dog kan den ikke helt konsekvent translitteration/stavning af nogle etnonym, administrative enheder og navne være lidt forvirrende for de nye på området og de ikke russisktalende læsere. Den meget udførlige liste over alle bidragsyderne fungerer inviterende til en

videre kommunikation.

Vera Skvirskaja
MPhil, ph.d.-studerende ved Cambridge
University, Social Anthropology
p.t. undervisningsassistent ved Institut for
Antropologi, Københavns Universitet

Felicia Hughes-Freeland & Mary M. Crain (eds.): Recasting Ritual. Performance, Media, Identity. London: Routledge 1998. 168 sider. ISBN 0 415-18280-8. Pris: £14.99.

Denne lille artikelsamling er et velkomment forsøg på at belyse forholdet mellem ritualer og andre former for performance (såsom sportsbegivenheder, teaterstykker) og kon-struktio-nen af social identitet. I en udmærket indledning plæderes der for, at kultur- og mediastudier, som fortolker „tekster“ som film, drama og bøger, kombineres med en mere etnografisk metode, der kan bidrage med lokale og ofte heterogene fortolknings- og refleksionspro-cesser. Samlingen indeholder seks artikler med etnografiske eksempler fra Norge, Niger, Ecuador, Malta, Bali og stille-havsøstaten To-ke-lau. Der fokuseres i artik-lerne på, hvordan forskellige grupper i globali-serede samfund prøver at styre deres interesser og identiteter ved at kontrollere repræsen-tationer i ritualer og andre opførelser samt i medierne. Fælles for artiklerne er også, at for-fatterne – eksplicit eller implicit – anskuer identitet som konsti-tueret gennem aktiviteter og processer. Ritual eller performance ses i den forbindelse som en kompleks og dynamisk arena, hvor forskelli-ge aktører, både deltagere og publikum, aktivt konstruerer og forhandler identiteter ud fra tilgængelige ressourcer. I nogle af artiklerne behandles identitet og ritual eksplicit i forhold til medier. Andre af for-fatterne fokuserer på, hvordan særlige køns-identiteter konstrueres gennem forskellige former for performance.

Mens bogens projekt og teoretiske perspek-tiver forekommer relevante og interes-sante, er kvaliteten og tyngden af de enkelte artikler noget svingende. Hughes-Freeland sammen-ligner to opførelser af det samme teaterstykke på Bali, den ene live og den anden på tv. Hen-des fokus på lokale tilegnelser og fortolknin-ger af et udefrakommende medie som tv og den i sig selv interessante og tankevækkende hovedpointe, at balinesisk kultur ikke trues, men tværtimod styrkes gennem brug af tv, er imidlertid kun underbygget af kommentarer

fra to balinesere, der hjalp hende med at filme stykket. Ingherd Hoem beskriver, hvordan en teatergruppe bestående af Tokelau-migranter fra New Zealand gennem to forskellige styk-ker, opført på henholdsvis New Zealand og Tokelau, prøver at skabe refleksion omkring egen kultur og historie. Skuespillernes egen forståelse af stykket er fyldigt refereret, men desværre er analysen af publikums refleksio-ner temmelig tynd, og faktisk oplyses læseren slet ikke om reaktioner på det af stykkerne, der blev opført på New Zealand. Ingrid Rudie belyser, hvordan to modsætningsfyldte diskurser om feminin identitet – ligestilling og kvindelig ynde – var på spil i henholdsvis langrend og kunstsport ved Vinter OL i Lillehammer i 1994. Hun fokuserer på, hvor-dan de to discipliner og deres udøvere præ-senteres i medier og for publikum, men præ-senterer ikke perspektiver fra sportsudøvere, der kunne belyse, hvordan og i hvilken grad diskurser om feminin identitet er tilegnet og internaliseret. Desuden er det ikke helt klart, hvorvidt analysen af publikums oplevelse af disciplinerne bygger på etnografisk materiale. Rudie har dog gode pointer omkring hete-ro-gene kønsdiskurser i sport. Til trods for at sportsbegivenheder som OL promoverer uni-versalitet og homogenisering ved at fokusere på kropslige praksisser, der kommunikerer på tværs af grænser, påpeger hun, at mange sportsgrene har rødder i lokale traditioner og derfor er svære at „oversætte“.

Anderledes etnografisk tyngde findes i Jon Mitchels artikel om statuebæring og konstruk-tion af maskulin identitet på Malta. Et centralt element i den årlige katolske fejring af den na-tionale helgen Skt. Paul er, når udvalgte mænd bærer en tung helgenfigur rundt i deres sogn. For at blive udvalgt til dette prestigefyldte hverv må en mand have skabt sig et ry som en rigtig mand ved at udvise typiske maskuline kendetegn (et solidt håndtryk, heteroseksu-alitet, gavmildhed, talemåder, pålidelighed) i hverdagssammenhænge. Mitchel påviser såle-des, hvordan maskulin identitet konstitueres i et dialektisk forhold mellem statue-bæring og hverdagsaktiviteter. Han argumenterer endvi-dere for, at den maskulinitet, der konstitueres i statuebæring, bliver kropsliggjort gennem det hårde fysiske engagement med statuen, der ses som en kropsliggørelse og ikke bare en repræ-sentation af Skt. Paul. Endelig påpeges det, at statuebæringen har betydning for national identitet, da Skt. Paul er den nationale beskyt-ter og et symbol på den katolske hegemoni på